

Europees samenwerken voorbij de Nederlandse dijken

Bijdrage voor VerderMetNederlands, door Annemieke Roobeek, hoogleraar Strategie en Transformatiemanagement, Nyenrode Business Universiteit en CEO van MeetingMoreMinds, 2 april 2020

Binnenblijven lijkt niet in onze volksaard te zitten. We trekken er graag op uit. Nederlanders zijn pioniers, ontdekkers en vooral reizigers. Je komt vrijwel overal op de wereld wel landgenoten tegen. Het terughalen van tienduizenden landgenoten uit het buitenland vanwege Covid-19 zegt veel. Gisteren ontving ik een Corona-voucher voor een reis die ik met mijn partner deze maand zou gaan maken. Een paar weken terug zou je dat woord niet eens bedacht hebben. De wereld is aan het veranderen en wij voelen dat meer dan ooit tevoren, omdat ons gedrag mee moet veranderen willen we met elkaar door deze virustijd heen komen.

Het goede van deze tijd is dat miljoenen, zelfs miljarden mensen zich zo snel aanpassen aan richtlijnen die in een vrije democratie haast ondenkbaar zijn. We doen het ter bescherming van onszelf en de ander. Daar zit ook een mooi aspect aan, namelijk dat we rekening houden met elkaar en verder denken dan ikke-ikke-ikke. Het leven vindt zich op een kleiner oppervlak af en we hebben minder materiële zaken voor onszelf nodig. Mensen zien plotseling de relativiteit in van steeds meer willen hebben. Zorg voor elkaar, warmte geven, zelfs op afstand kan dat en het geeft vreugde en troost.

Veerkracht is een begrip dat komende tijd cruciaal wordt. Vanuit het persoonlijke, microniveau zullen veel mensen de draad weer moeten oppakken. Hoewel de overheid royale ondersteuning wil bieden, zullen velen buiten de boot vallen en weer van voor af aan moeten beginnen, omdat de reserves opgegaan zijn aan overleven in tijden crisis. Hoe belangrijk zijn dan de lessen om het voor elkaar en met elkaar te doen, want je hoeft er niet alleen voor te staan.

Met doemdenken en bij de pakken neerzitten komen we niet uit de huidige crisis. De veerkracht om er weer bovenop te komen na de shock van de Corona pandemie is gediend met doordacht beleid en strategie. Nu de dramatische neergang van de economie zichtbaar en voelbaar is geworden, is het

niet de vraag hoeveel meer krimp een land kan hebben, maar hoe we de economische motoren weer duurzaam laten draaien.

Op het internationale niveau is in de afgelopen twee jaar, vooral op Europees niveau, met brede input van talloze deskundige ambtenaren uit de nationale lidstaten, het nodige voorwerk gedaan om de economie op een nieuwe technologische en duurzame leest te schoeien. Dit is van groot strategisch belang voor elke Europeaan en voor elke inwoner van ons land. Beleidsmakers kijken vooruit met een lange termijnvisie om structurele aanpassingen in de economie en samenleving voor te bereiden. In Nederland wordt helaas -ook door de politici- te vaak een onnodige zuinige houding aangenomen tegenover Europa, zoals onlangs tegen de Zuidelijke lidstaten die enorm getroffen zijn door Covid-19 en nog nauwelijks de financiële en economische crisis van 2009 te boven waren. Toch zie ik juist het lichtpunt om uit deze viruscrisis te komen in de Europese samenwerking. Na de nationale *lockdown in veel landen* zal er juist weer intensief samengewerkt moeten worden. Nederland zal ver voorbij de dijken moeten kijken en mag zich niet verschansen in een genoeglijk gevulde schatkist die door alle actieve Nederlanders gevuld wordt. Vooruitkijken met een overtuigende lange termijn strategie is meer dan noodzakelijk.

Misschien niet zo bedoeld, maar *A New Industrial Strategy for Europe*, het recente rapport van de Europese Commissie dat begin maart van dit jaar uitkwam, leest als een doordachte en tegelijk oppeppende oproep om een nieuwe fase van de Europese ontwikkeling in te gaan. Dit proces van uitdenken van een sterke, innovatieve basis voor de komende decennia gebaseerd op netwerkend werken en toegepast op de ecologische en digitale transitie is belangrijk om structurele veranderingen door te voeren. Deskundige ambtenaren zijn hierbij van onschatbare waarde, omdat ze verder moeten kijken dan de politiek op korte termijn of het eigen gewin van bedrijven.

Wat maakt dit rapport over een nieuwe industriële strategie nou zo goed? Het toont de ambitie vanuit een *entrepreneurial spirit* leidend te willen zijn in technologie voor verduurzaming en voor digitale transitie, en vooral ook in de maatschappelijke waarden waar Europa voor staat. In Europa kan veel geproduceerd worden wat in de afgelopen decennia is uitbesteed. De aanvoerlijnen die nu mondiaal zijn en Europese landen heel kwetsbaar maken, zullen korter moeten. Denk hierbij aan de tekorten van mondkapjes tot het ontbreken van een element in een beademingsapparaat dat aan de andere kant van de wereld gemaakt wordt. Lange aanvoerlijnen zijn economisch op de tekentafel, maar een bedreiging voor adequaat handelen in tijden van crisis en rampen. Ook is het vanuit duurzaamheid niet meer te legitimeren om onderdelen de hele wereld over te laten gaan. Het zal dus steeds meer om de-globalisering gaan en om meer produceren in Europa. De interne markt is

omvangrijk en een asset om juist Europese bedrijven innovatieve speelruimte te laten nemen. Expliciet wordt gesteld dat het gaat om *strategische autonomie* en het terugbrengen van afhankelijkheden die Europa kwetsbaar kunnen maken, zoals schaarse materialen en technologieën, medicijnen en farmaceutische grondstoffen, voedsel, infrastructuur en cyber security. Ook op het punt van buitenlandse investeringen zal kritischer gekeken moeten worden of Europa niet misbruikt wordt vanwege gunstige belastingvoorwaarden, waarbij de investeringen op papier niet aan Europeanen ten goede komen. Het rapport haakt in op tal van technologische initiatieven die vanuit Europa met bijvoorbeeld Horizon 2020 gesteund zijn en brengt die samen in een Europees industrieel ecosysteem van de 21^e eeuw. Veel is er al. Het gaat om combineren, samenwerken en opschalen.

Vitaliteit op grote schaal is nu nodig. Europa kan met dit beleid een sterk fundament geven voor innovatieve concurrentiekracht, duurzame groei en met respect voor de maatschappelijke waarden die ons als Europeanen verbinden. De ambitie om leiderschap te nemen en samenwerking te bevorderen moeten we omarmen en actief mee gaan doen. Nederland kan hier ook zichzelf vernieuwen. We hebben elkaar dichtbij en veraf nog nooit zo hard nodig gehad en gelukkig is er al veel doordacht door slimme koppen die verder kijken dan de dijken. Een kwestie van oppakken, aanpakken en doorpakken op basis van vooruitzien.

Annemieke Roobeek, hoogleraar Strategie en Transformatiemanagement, Business Universiteit Nyenrode en CEO van MeetingMoreMinds, 2 april 2020. a.roobeek@nyenrode.nl of annemieke.roobeek@meetingmoreminds.com